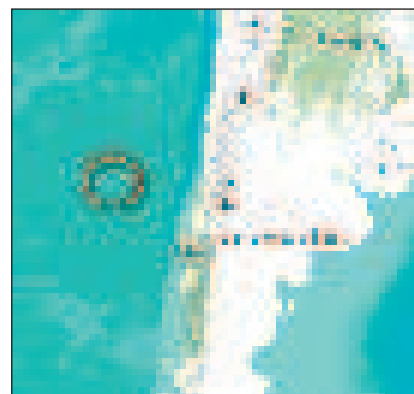

A világirodalom híres szigetei

A Juan Fernández-szigetek

A portugál születésű Juan Fernández fedezte fel a szigeteket 1563-ban, amikor a perui El Callao kikötőjéből Valparaisóba indult. A partközeli, hajózást megnehezítő Humboldt-áramlatot kerülte ki, amikor a csendesebb vizeken ismeretlen földekre akadt. Ő keresztelte el a két fő szigetet, a későbbi Robinson Crusoe-t Más a Tierra (Kontinenshez közelebbi) és Alejandro Selkirket Más a Fuera (Kontinensről távolabbi) névre. Mai nevüket 1966-ban kapták.

A Valparaiso magasságában fekvő szigetcsoport speciális terület, belső önkormányzattal. Fiatal vulkanikus képződmény, szubtrópusi éghajlattal. Éves középhőmérséklete 15,3°C, az évi átlagos csapadékmennyiség 1040 mm, magas páratartalommal. Az egész szigetvilág Nemzeti Park (1935) és 1977 óta a Világörökség része, melyet annak is köszönhet, hogy Hawaii után a második helyet foglalja el endemikus növényeinek száma alapján.

a XIX. században és adták el a kínaiaknak. Sokáig úgy tűnt, hogy ki is halt, de 1965-ben újra „felfedezték”. Ugyancsak endemikus egy kolibri (*Sephanoides galeritus fernandensis*) és három ragadozó madár is.

A könnyebben elérhető és kedvezőbb adottságú Robinson Crusoe-n (23x13 km) zajlott a szigetek történelme. Ez a legidősebb, növényzete vizen hajózott ideig, vagy szél hátán érkezett. *Lactoris fernandisima* nevű cserjéjének rokona egy 80 millió éves virág, melyet Namíbiában találtak. Rejtély, hogyan jutott el az alig öt millió éves szigetre. Pálmaerdőkben (45 pálmafaj), termékeny földekben, tiszta vizű hegyi patakokban és felfedezője által kitett kecskében gazdag. A közepén húzódó széles völgy örökzöld erdeiben szemet gyönyörködő kolibrik élnek, de az idilli tájat, a helyenként áthatolhatatlan vadont fakitermelők tarvágásai rondítják. Gazdag benn-

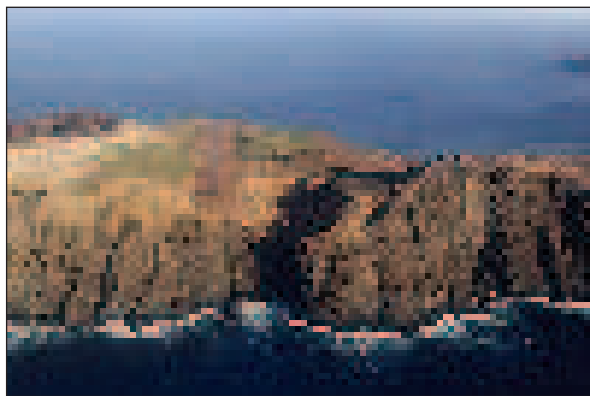
dő hazafiak börtöne is, a Cueva de los Patriotas (Hazafiak Barlangja). 1749-ben építették fel a spanyolok a Santa Barbara erődöt, melyet felújítva 1979-ben Történelmi Emlékművé nyilvánították. A szigetvilág 1819-től tartozik *chilei fennhatóság* alá. (Tőle mindössze 1,5 km-re fekszik a csekély jelentőségű Santa Catalina-sziget.) Egyetlen települését, San Juan Bautistát a svájci Alfred von Rodt báró alapította 1877-ben a Cumberland-öbölben, a Cerro El Yunque lábánál, amikor bérbe vette a szigetet a chilei kormánytól. Lakói ma spanyolok, franciák, németek és svájciak leszármazottai. A színes faházak üde színfoltok a hegyvidék előterében, utcáit kalózkoról nevezték el. Ma óriás tengerjárók turistái keresik fel az egzotikus vidéket, amely körül csodálatos korallvilág húzódik. 2010. február 27-én hajnalban egy 8,8-as erősségű földrengés következtében 15 m magas cunami söpört végig a térségben, amely 3 km mélyen hatolt be Robinson Crusoe belsejébe. Eredménye tíz halott, hat eltűnt személy és óriási anyagi károk.

1915-ben Hugo Weber a német flotta zászlóshajójával, a Dresden hadihajóval ért a partjaihoz. A vesztés Falkland-szigeteki csatából menekült az öt üldöző angol flotta elől, amely beérte. Az egyenlőtlen küzdelemben elsüllyesztették a sziget öblében, melyen a későbbi Abwehr főnöke, Wilhelm Canaris főhadnagy is szolgált. Kimenekített német aranykincset szállított Mexikóba, de amikor keresésére lemerültek, már csak üres ládákat találtak. A legénységet kimentették és 1919 végéig Chile déli részén tartották fogva őket. Hugo Weber 1931-ben visszatért a szigetre, de 1941-ben náci kémnek vélték és menekülnie kellett innen. Robinson Crusoe 1927 és 1931 között a köztörvényes bűnözők és a politikai foglyok börtöne volt.

A szigetcsoport világhírét Daniel Defoe 1719-ben írott Robinson Crusoe című regényének köszönheti, amely elsőpró sikert aratott. A helyszínt az Orinoco-del-

Sziget	Terület (km ²)	Lakosság (fő)	Legmagasabbpontja
Robinson Crusoe	47,94	700 (2012)	El Yunque, 915 m
Alejandro Selkirk	49,52	nincs állandó lakosa	LosInocentes, 1650m
Santa Clara	2,2	--	--
Összesen	99,67	700	--

Az Alejandro Selkirk-sziget 150 km-re fekszik a főszigettől, Robinson Crusoe-tól. Az év egy részében, október 1. és május 1. között langusztahalászik népesítik be. Az értékes zsákmány jelentős bevétel a helyiek számára. A hajótörtek ellátására ide is kecskét telepítettek, melyek – a fakitermeléssel együtt – megváltoztatták a tájat. Ennek ellenére sikerült meg-

A Robinson Crusoe sziget hajmeresztő kifutópályája

őriznie páratlan növény- és állatvilágát, bár a szigetek autokton erdeit a szeder terjedése fojtogatja, melyet seregélyek terjesztettek el. Az egyetlen endemikus emlőse a fülesfóka (*Arctophoca philippi*). Különleges szőrmejükért vadászták

szülött vegetációjának része például a *luma*-fa (chequén vagy huillipeta, *Luma apiculata*) és a *naranjillo* (huillipetagua, *Citronella mucronata*).

A XVII–XVIII. században kalózfészek volt, majd a függetlenségért küz-

tába helyezte, amely a lehető legalkalmatlanabb színhely volt története számára. Henry Pitman, az egykori barbadosi „fehér rabszolga” könyve inspirálta híres művének megírására, legalábbis ez az egyik álláspont. Pitman Venezuela partjai előtt vetődött hét szökött fegyenc-társával egy lakatlan szigetre. Azonban itt sem volt szerencsésük, mert az ott lévő kalózok karjaiba futottak, akik felgyűjtötták csónakjaikat, mert nem akartak csatlakozni hozzájuk. Már három hónapja éltek Salt Tortugán, amikor egy kisebb kalózhajó érkezett partjához. Ezúttal ne-

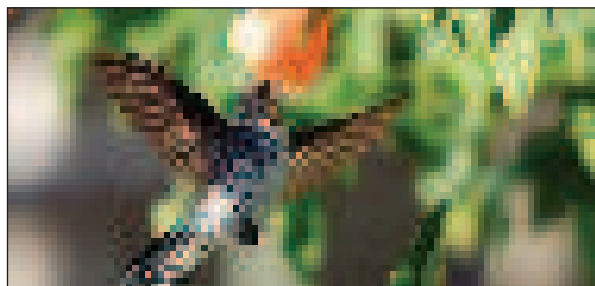
San Juan Bautista városka

kik sikerült megszerezniük csónakjaikat és elfoglalni hajójukat, hogy elmenekülhessenek onnan. Az előbbieknél valószínűbbnek tűnik a Selkirk-eredet, aki 1676-ban született Angliában egy cipész család hetedik gyermekeként, s akit eredetileg John Scalraigh-nak hívtak (innen a Selkirk név). 1704-ben tette partra a hajó kapitánya egy nézeteltérést követően. Vitorlamester volt a Cinque Ports Galley nevű hajón, amely friss vízzel és élelmiszerekkel akarta feltölteni készleteit. Két francia hajó elől menekülve azonban gyorsan fel kellett szednie a horgonyt és a nagy sietségben két emberét a szigeten hagyta. Csak hat hónap elteltével jöttek vissza értük, de a kapitány és a skót vitorlamester között annyira elmérgesedett a viszony, hogy az utóbbi azt kérte tőle, tegye partra. Ez mentette meg az életét, mert a hajó hamarosan elsüllyedt. Selkirk 4 évet és 4 hónapot töltött a szigeten, míg Defoe Robinsonja 28 év, 2 hónap és 19 napot. 1709. január 9-én Woodes Rogers nevű kalóz vette fel Duke nevű hajójára, akivel végigfosztogatták a kontinens partjait. 1711. október 14-én érkeztek vissza Londonba és soha többé nem szállt hajóra. Rogers 1712-ben megjelent könyvében (A Cruising Voyage Round the World, Begun in 1708 and Finish in 1711)

számolt be Selkirk történetéről, aki 1721-ben, 45 éves korában halt meg. Állítólag Defoe magát Selkirket is arra kérte, hogy mesélje el kalandjait. Ezért, és a számos egybeesés miatt is valószínűleg ez volt Defoe könyvének alapja. A pontos történeteket nehéz követni, mert maga Defoe is mindent kevert, ezért is nehéz eligazodni a valóság és az ő szüleményei között, mint amilyen Henry Pitman angol orvos „fehér rabszolgaként” való deportálása Barbadosra.

Péntek alakja egy Moszkító-parti misquito indián vagy mesztic, Will Moskitia volt. John Wetling kalózkapitány legénységébe toborozták, de lázadó magatartása miatt puskával, késel, lőporral és ólommal felszerelve a szigeten hagyták (Defoe történetéhez képest húsz évvel korábban) – írja Dampier tudós kalóz emlékirataiban. Sorsát a spanyolok által Robinson Crusoe-n hagyott macskákkal osztotta meg.

Defoe könyvével a „robinzonizmus” divattá vált. A legrégibb ismert „Robinson” egy spanyol tengerész, Pedro Serrano volt. A felfedezések időszakában érkezett az Antillákra, s ő volt az egyetlen túlélője egy hajótörésnek, amikor is Havannából Cartagenába tartottak. Kezdetben nyersen ette a tenger gyümölcseit, víz helyett teknősvért ivott,

Endemikus kolibri (*Sephanoides galeritus fernandensis*)

melynek teknője szolgált esővíz gyűjtésére. A parányi mézsköszigeten nem volt kemény kő, hogy tüzet csiholjon, ezért a tenger mélyéről felhozott kővel és késével csiholta. Néhány év múlva egy újabb spanyolt is idesorodta sorsa, aki súlyosan sérült hajóját akarta itt rendbe hozni. Hét évet vártak arra, hogy felvegye őket valaki. Egy Santo Domingóba tartó galeon

Langusztahalászók

jelentette számukra a menekvést. Pedro Serrano története a XVI. században nagyon ismert volt. Ő volt Defoe Robinsonjának előfutára. Ma Serrano és Serranilla kolumbiai szigetek.

A Robinson Crusoe-t kincses sziget néven illetik, mivel elterjedt, hogy a spanyoloktól elrabolt vagyont az angolok 1716-ban itt rejtették el. Párja, a másik „Kincses-sziget”, az északi féltekén elhelyezkedő Kókusz-sziget. A történetet mindenki másként tudja: az egyik változat szerint 1714-ben egy áruló spanyol hajós, a Veracruzból induló Juan Esteban Ubilla y Echeverria lopta el, s melyet az angol kalóz, Anson szerzett meg. A másik szerint 1761-ben Cornelius Patrick Webb ásta el, s hogy híre-nyoma se maradjon, hajóját, legénységével együtt felrobbantotta.

Még a chilei állam is támogatta a kincskeresésre vállalkozókat. A megtalált érték egyharmada ütötte volna a markukat, de eddig semmit sem találtak. Az elveszett 80 láda spanyol arany, drágakő, pénz, ékszerek nyomát mind a mai napig kutatják. A kincsről hitelt érdemlő források ismertek, de könnyen előfordulhat, hogy egy XVIII. századi föld- vagy tengerrenegés áldozatává vált, vagy a XX. század elején főkavadások szerencsés-jét jelentette. Egy régi angol nyelven írt pergamen utal az alkirály kincseré és néhány információval is szolgál felleléséhez. További kettő is előkerült egy angol arisztokrata család hagyatékából, melyek az első hitelességét erősítik. Ezért van az, hogy telente – napjainkban is – helyi férfiak tucaitjai vizsgálják át a sziget barlangjait, hátha a szerencse egyszer rájuk mosolyog.

KÉRI ANDRÁS